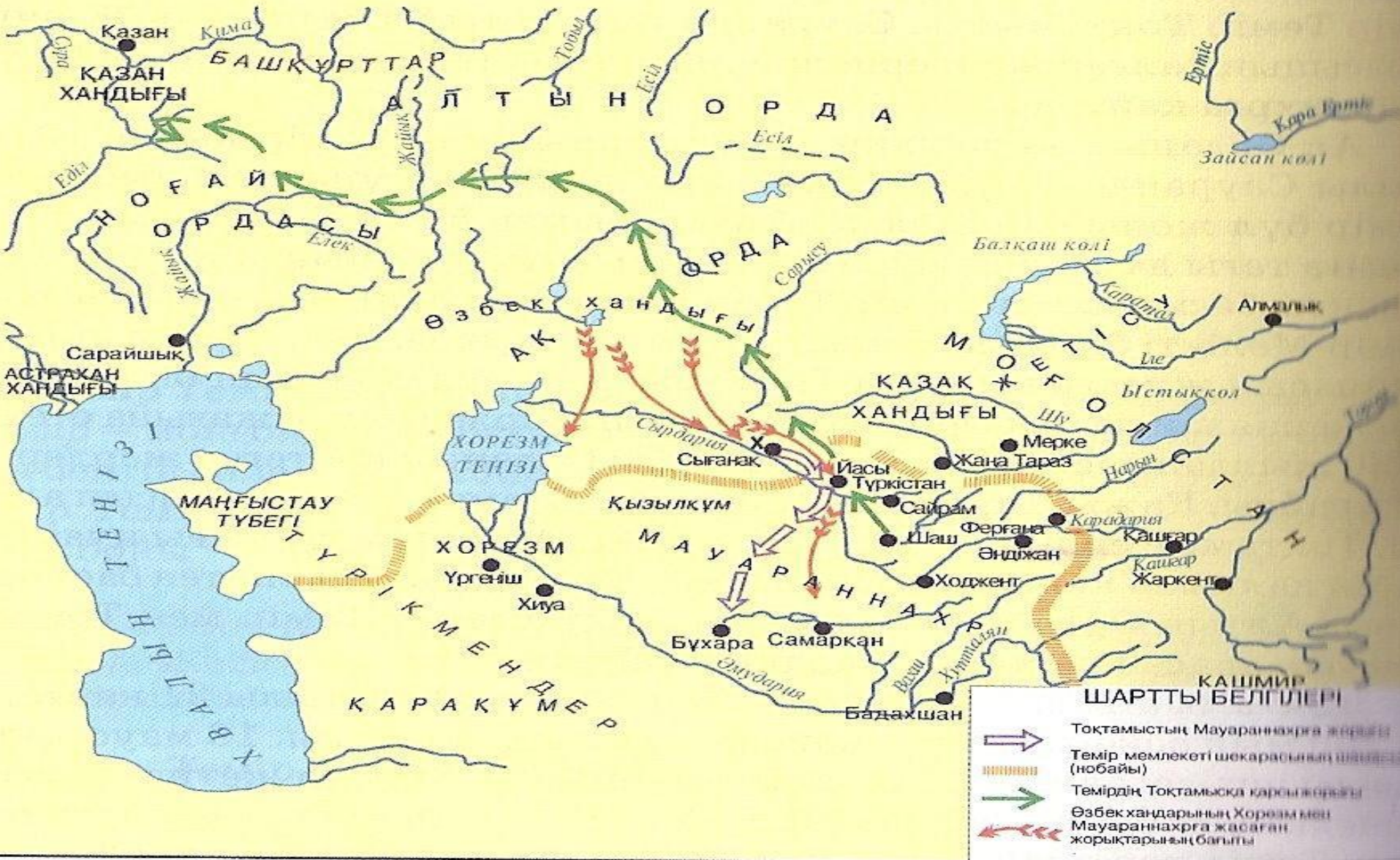

ХІІІ-ХV ғасырда Қазақстан жеріндегі мемлекеттер

2. Тақтада: 13 – 15 ғасырда Қазақстан жерін мекендеген мемлекеттерді

4 оқушы талдайды.

	Ақ Орда	Моғолстан	Ноғай Ордасы	Әбілхайыр хандығы
Тарихи шеңбері	→	→	→	→
Жер аймағы	→	→	→	→
Негізін қалады	→	→	→	→
Астанасы	→	→	→	→
Саяси жағдайы	→	→	→	→

Үй тапсырмасын қорытындылау

3. Жаңа сабақ

ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫ

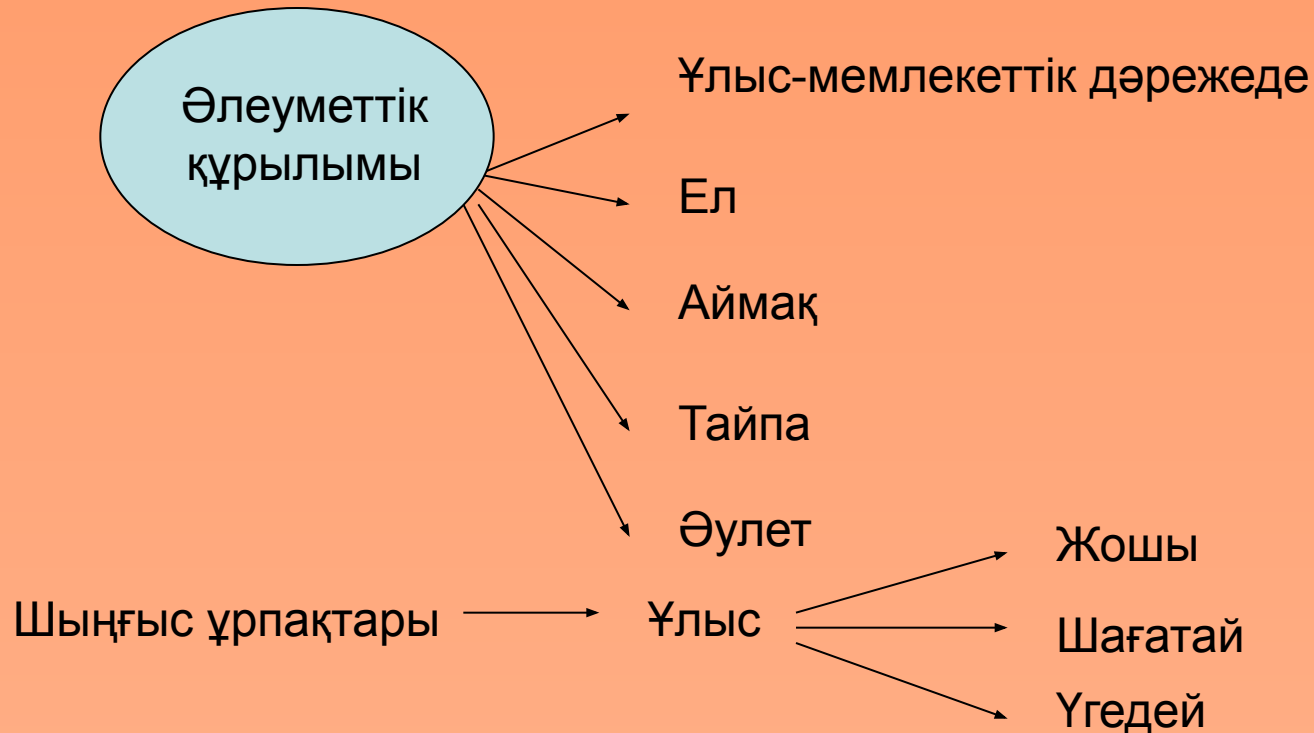
XIII-XVI ғасырдағы Қазақстанның мемлекеттері

Мемлекет атауы	Ақ Орда	Моғолстан	Әбілқайыр хандығы (көшпелі өзбектер мемлекеті)	Ноғай ордасы	Қазақ хандығы
Тарихи шеңбері	1320-1428	1348-1514	1428-1468	1396 - XV ғасырдың ортасы	1465-1466 жылдардан
Негізін қалаушылары	- Орда Ежен - Сасы бұқа - алғашқы ханы - Орыс хан тұсында Алтын Ордадан бөлініп шықты	- Әмір Болатшы - Тоғылық Темір - алғашқы ханы	Әбілқайыр	- Едіге - Нұрадиннің тұсында Алтын Ордадан бөлініп шықты	Керей мен Жәнібек
Жер аймағы	Аралдың солтүстік-шығысы. Сырдариядан Есіл, Сарысу өзендеріне дейін, Ертіс өзені, Алтай тауларынан Жайық өзеніне дейін	Солтүстігінде Балқаш, батысында Түркістан, оңтүстігінде Ташкент, Ферғана, шығысында калмақ жерімен шектеседі	Батысында Жайықтан, шығысында Балқаш көліне дейін, Ертіс, Тобыл өзендерінен оңтүстіктегі Сырдарияның Аралға құяр тұсына дейін	Еділ мен Жайық өзендерінен Қазан мен Түменге дейін	Бастапқы алып жатқан жері - Шу мен Талас өзендерінің аумағы
Астанасы	Сығанақ	Алмалық	- Орда Базар - Тара - Сығанақ	<i>сарайшық.</i>	- Сығанақ - Түркістан (XVI ғасырдан бастап)
Саяси жағдайы	- Орыс хан кезінде күшейді - XIV ғасырдың 70 жылдарында Алтын Ордадан Қажы Тарханды өзіне қаратты - 1374-1375 жылдары Сарай Беркені тартып алды - Ішкі талас-тартыс - Ақсақ Темір шапқыншылығы	- 1371-1372 жылдары, 1375-1377 жылдары, 1380 жылы Әмір Темір жорық жасады - Ішкі талас-тартыс - Қазақ хандығы күшейді	- 1446 жылы Әмір Темірден Созақ, Сығанақ, Аққорған, Үргеніш қалаларын алды - 1456-1457 жылдары ойраттардан жеңілді - XV ғасырдың 50 жылдарында Керей мен Жәнібек моғолстанға кетті	- XV ғасырдың басында күшейді - Ресей Қазан, Астрахань хандықтарын жаулап алған соң бірнеше дербес иеліктерге бөлініп кетті - Еділдің шығысындағы тайпалар Кіші жүзге кірді	- XVI ғасырдың I ширегінде Қасым хан тұсында күшейді - Тәуке хан тұсында біртұтас мемлекет болды

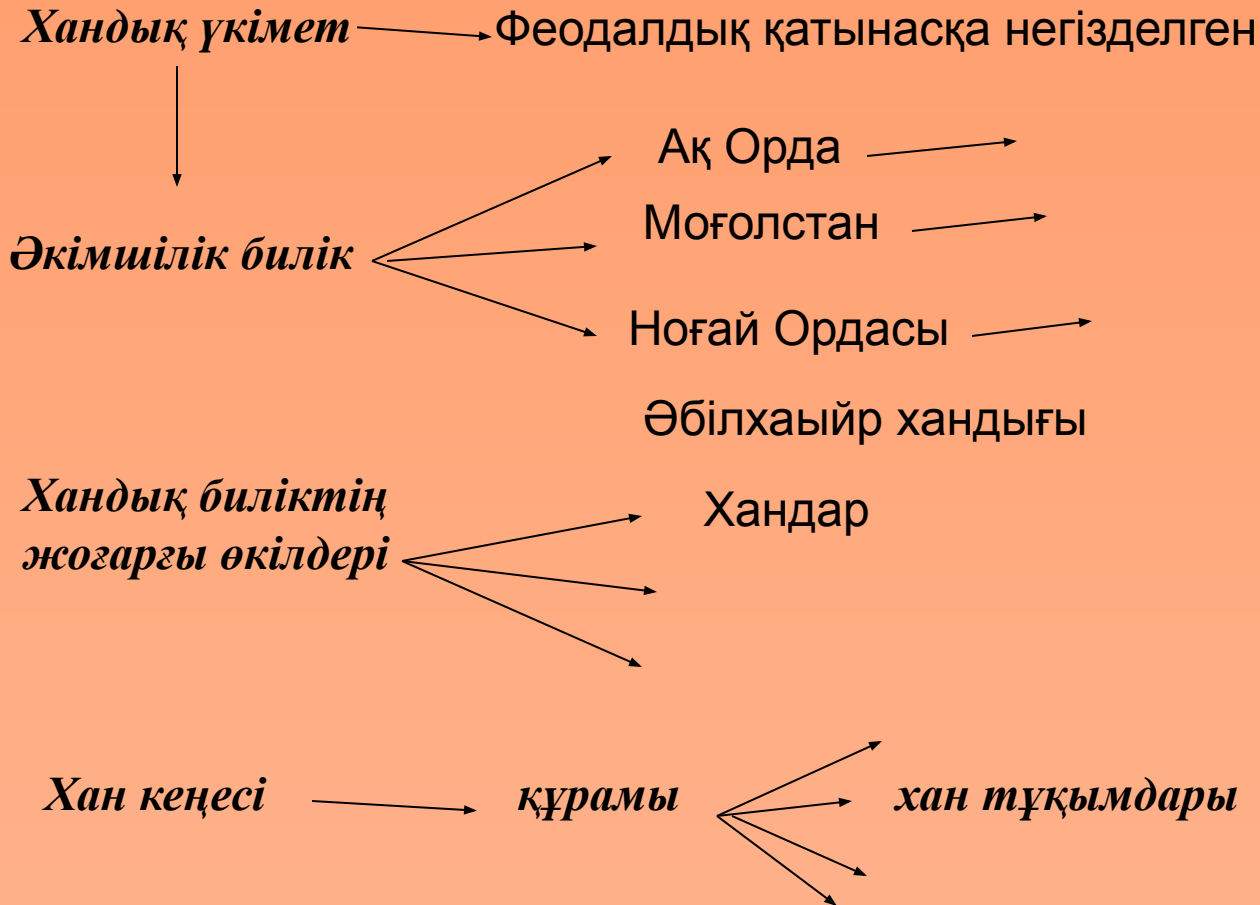
Сабақтың тақырыбы:
Ақ Орданың, Моғолстанның,
Ноғай Ордасының,
Әбілхайыр хандығының
мемлекеттік-әкімшілік құрылысы

- Мақсаты: - Қазақстан жерінде өмір сүрген мемлекеттердің әкімшілік құрылысы, жерге меншіктік қатынастар, салықтар мен міндеткерліктер туралы түсінік беру.
- Оқушылардың тарихи оқиғалар жөнінде көзқарастарын, тарихи түсініктерін қалыптастыру. Жаңа технология (СКТ) нәтижесінде негізгі ұғымдарды талдап, тақырыпты толық түсініп, ой қорыта білуге үйрету.
 - Өз елінің тарихын білумен қатар құрметтеуге тәрбиелеу.

Әлеуметтік қоғамдық және әкімшілік құрылысы.

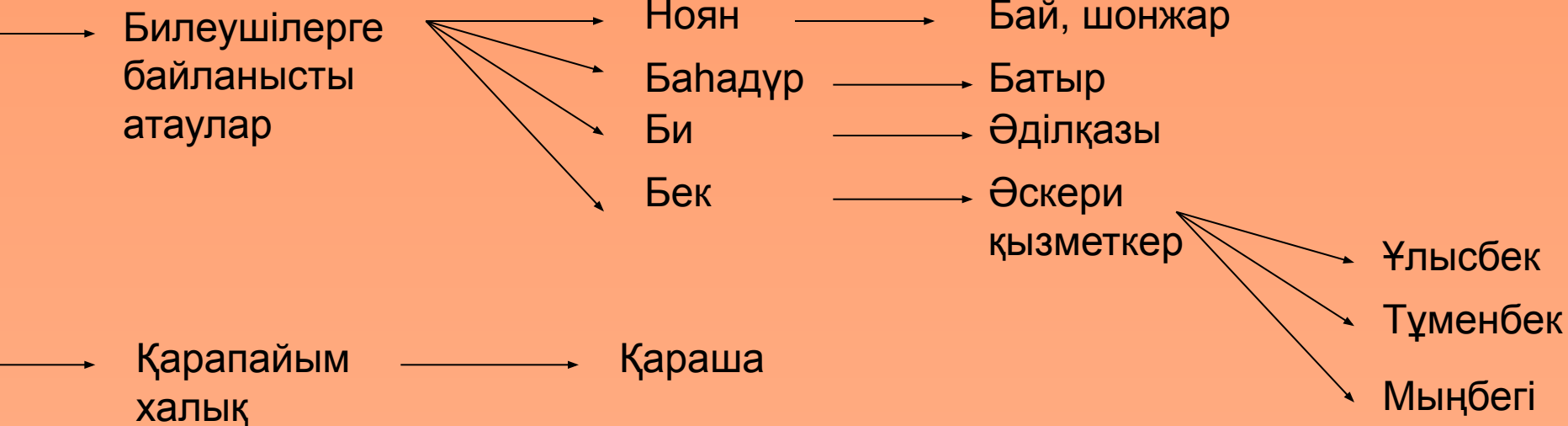
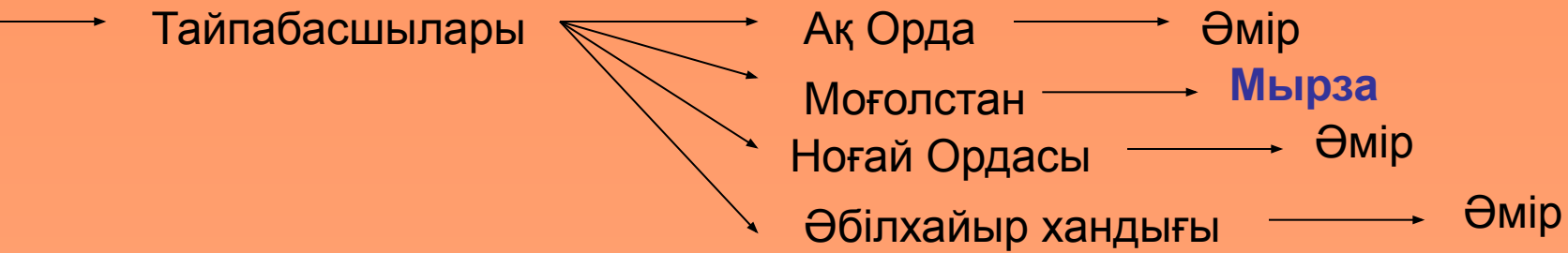

Мемлекеттік басқару жүйесі.

Мемлекеттік басқару жүйесі.

ТАПСЫРМАЛАР:

I топ. Жерге меншік түрлері.

- *Иқта*
- *Сойырғал*
- *Мемлекеттік жер*
- *Инжулік*
- *Вакфтық*
- *Шаруалардың мүліктік жерлері*

II топ. Салық, міндеткерлік түрлері:

- *Тағар*
- *Құшыр*
- *Зекет*
- *Харадж*
- *Қалан*

Лауазымды адамдар қызметі:

→ *Ұлысбек* →

→ *Атабек* →

→ *Көкілташ* →

→ *Наиб* →

→ *Жасауыл* →

→ *Ішік ағабасы* →

→ *Инақ* →

→ *Миршикар* →

→ *Даруғарлар* →

Оқушылар жауаптарын табады.

Лауазымды адамдар қызметі:

- ➔ Ұлысбек ➔ Мурагерлерді таққа отырғызу, әскер басқару, көрші мемлекеттермен дипломатиялық қатынастар жасау
- ➔ Атабек ➔ Хан баласы – мұрагердің тәрбиешісі
- ➔ Көкілташ ➔ Мұрагердің “Тел бауыры”
- ➔ Наиб ➔ Жастайынан сайланған хандарға ақыл –кенес беруші
- ➔ Жасауыл ➔ Жиын – той, мерекеде тәртіп, салт-дәстүрдің сақталуын қадағалаушы
- ➔ Ішік ағабасы ➔ Сарай қызметінің басшысы
- ➔ Инақ ➔ Хан кеңесшісі
- ➔ Миршикар ➔ Ханның аңшылық ісін басқарушы
- ➔ Даруғарлар ➔ Алым – салық жинап, тәртіпті қадағалаушы.

Синквейн

Інжу

→ *1. Жер*

→ *2. Үлесті, қажетті*

→ *3. Шыңғыс тұқымдары иеленді*

→ *4. Егін салды, мал бақты*

→ *1. Байлық*

Топтарға тапсырма

Вақф

Құшыр

Би

Тест.

1. Моғолстанда мемлекеттің саяси басшысы және жердің ең жоғарғы билеушісі қалай аталды?
2. Моғолстанда мемлекет басқаруда Ұлысбегі қандай қызмет атқарды?
3. Ноғай ордасының жоғарғы билеушісінің титулы?
4. Алтын Ордада салық жинаушыны қалай атады?
5. Моғолстанда тайпа басшысының атауы?
6. Билеушілерге байланысты “Баһадүр” атауының ұғымы?
7. Әбілхайыр хандығында тайпа басшылары қалай аталды?

Тест жауаптары:(тексер)

1.Хан

2.Мұрагерлерді таққа отырғызу,әскер басқару,
дипломатиялық қарым-қатынастар жасау.

3.Би

4.Басқақтар.

5.Мырза

6.Батыр.

7.Әмір

Сәйкесін тап:

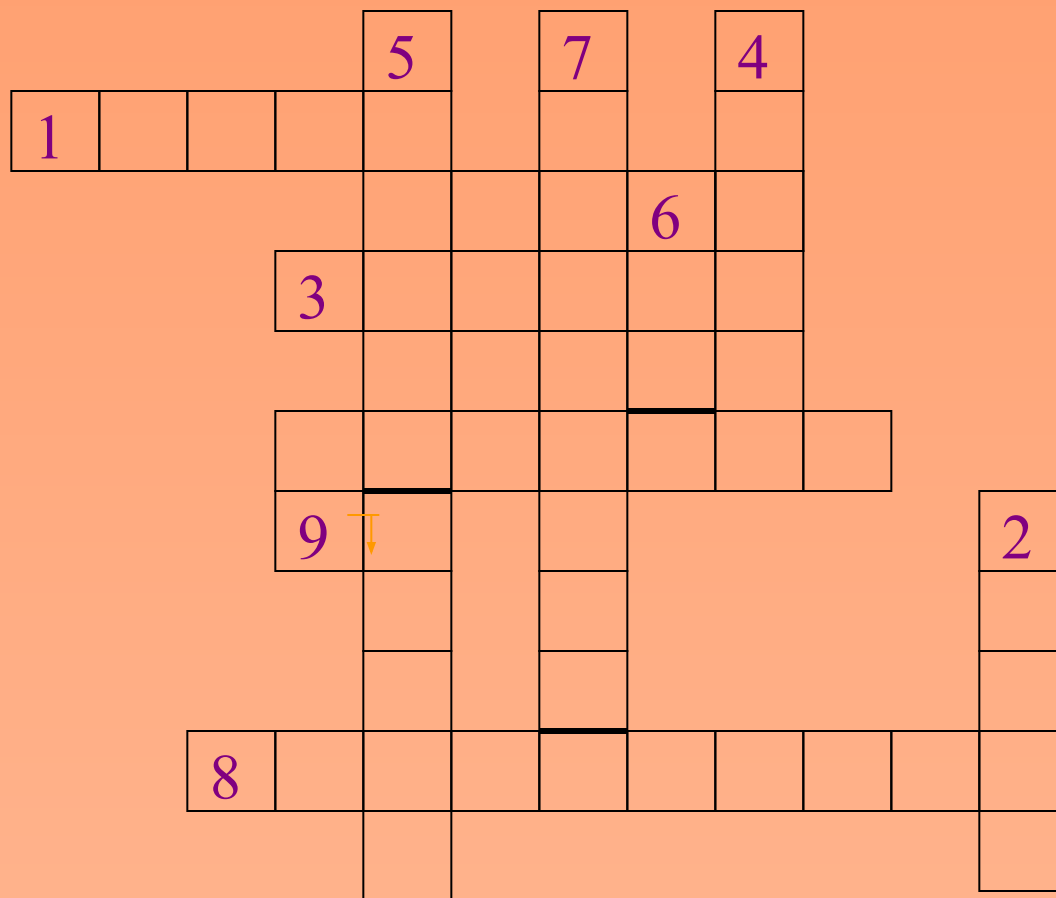
- Иқта → Жерге меншік түрлері.
- Сойырғал → Әскери, мемлекеттік басқару
- Мемлекеттік жер → Ханға адал қызметі үшін берілген.
- Инжулік → Тікелей хандар қарамағындағы жерлер.
- Вакфтық → Шыңғыс тұқымдарының жасау ретінде алған жерлері.
- Шаруалардың мүліктік жерлері → Дін иелерінің жерлері.
- Отырықшы аудандардағы егіншілік жерлері.

Критерий: 9 – “5”

8 – 5 – “4”

4 – 3 – “3”

2 – 1 – “2”

- 1)Шыңғыс хан жаулап алған жерлерін балаларына бөліп берген.Осы жерлері қалай аталған?
- 2)Мал салығы қалай аталған?
- 3)Түркі тайпаларының басшысының Ноғай ордасының атауы?
- 4)Ханның кеңесшісі?
- 5)Шыңғыс ханның балалары үлеске алған жерлерін өздерінің аттарымен аталатын иеліктері?
- 6)Жазба деректерде «ұлыс» сөзі қандай мағына білдіреді?
- 7)Мұрагердің тел бауыры?
- 8)Қаладағы басқа саладағы жұмыстарды басқаратын маңызды адамдар кімдер ?
- 9)Үйленгенде қыздың артынан апаратын дүние.

- Қорытындылау.
- Бағалау.
- **Үйге:** Параграф 28 оқу
- Тест құрастыру